

Satversmes tiesa

Preses relīze

Lieta Nr. 2020-50-01

11.06.2021.

Normas, kas liedz pildīt dienestu Valsts policijā personai, kura sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, atbilst Satversmei

---

Satversmes tiesa 2021. gada 11. jūnijā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2020-50-01 „Par lekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un leslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 101. un 106. pantam”.

APSTRĪDĒTĀ NORMA

lekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un leslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma (turpmāk – Dienesta gaitas likums) 4. panta 4. punkts:

“Dienestā var atrasties persona, kura nav sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu — neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas.”

AUGSTĀKA JURIDISKA SPĒKA NORMAS

- Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 101. panta pirmā daļa: “Ikvienam Latvijas pilsonim ir tiesības likumā paredzētajā veidā piedalīties valsts un pašvaldību darbībā, kā arī pildīt valsts dienestu.”
- Satversmes 106. panta pirmais teikums: “Ikvienam ir tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.”

LIETAS FAKTI

Lieta ierosināta pēc Personas G (turpmāk – Pieteikuma iesniedzējs) pieteikuma. Pieteikuma iesniedzējs tika atvaļināts no dienesta Valsts policijā, jo bija atzīts par vainīgu tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanā.

Pieteikuma iesniedzējs vērsās Satversmes tiesā, jo uzskatīja, ka apstrīdētā norma viņam aizskar tiesības pildīt valsts dienestu un tiesības izvēlēties nodarbošanos un darbavietu atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā Saeima, pieņemot apstrīdēto normu, nav vērtējusi tajā ietvertā aizlieguma dienēt nepieciešamību, tā būtību un piemērošanas sekas. Likumdevējs neesot pamatojis to, ka šāds aizliegums ir nepieciešams tieši konkrētajā apmērā un ka, paredzot izņēmumus no šā aizlieguma, pamattiesību ierobežojuma legītimais mērķis netiktu sasniegts līdzvērtīgā kvalitātē.

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka viņa pamattiesību ierobežojums nav samērīgs, proti, labums, ko iegūst sabiedrība, neesot lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto kaitējumu. Turklāt konkrētais aizliegums esot būtisks, tas ietekmējot visu personas dzīvi un bieži veidojot vēl daudz smagākas sekas nekā noteiktais kriminālsods.

TIESAS SECINĀJUMI

Par to, kādā apjomā izvērtējama apstrīdētās normas satversmība

Apstrīdētā norma Pieteikuma iesniedzējam ir piemērota kā personai, kura dienēja Iekšlietu ministrijas sistēmas iestādē – Valsts policijā. Tādējādi Satversmes tiesa izskatāmajā lietā izvērtēja apstrīdētās normas atbilstību Satversmei tiktāl, ciktāl tā liedz pildīt dienestu Valsts policijā. [10]

Izskatāmajā lietā Satversmes tiesa izvērtēja apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 101. panta pirmajai daļai kopsakarā ar Satversmes 106. panta pirmo teikumu. [11.3.]

Par Satversmes 101. panta pirmās daļas un 106. panta pirmā teikuma tvērumu

Satversmes tiesa secināja, ka Valsts policijas amatpersonas ar speciālajām dienesta pakāpēm ir uzskatāmas par piederīgām pie valsts dienesta Satversmes 101. panta izpratnē. [11.1.]

Satversmes tiesa arī norādīja, ka Satversmes 106. panta pirmais teikums aizsargā personas tiesības brīvi izvēlēties un saglabāt nodarbošanos un aptver arī nodarbinātību Valsts policijā [11.2.]

Par pamattiesību ierobežojumu

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma ierobežo tiesības iestāties dienestā un turpināt pildīt dienestu Valsts policijā neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, un šis ierobežojums ir spēkā uz nenoteiktu laiku. Tādējādi apstrīdētā norma personai

ierobežo Satversmes 101. panta pirmajā daļā un 106. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības. [12.2.]

Par likumdevēja rīcības brīvību, nosakot pieeju nodarbinātībai valsts dienestā

Satversmes tiesa norādīja, ka atbilstoši Satversmes 101. panta pirmajai daļai valstij, nosakot pieeju nodarbinātībai valsts dienestā, ir daudz plašāka rīcības brīvība nekā citu veidu nodarbinātības regulēšanā. Šī rīcības brīvība citstarp ietver arī tiesības izvirzīt īpašas prasības personām, kurām valsts uztic pilnvaras realizēt tās varu un pildīt īpašus valsts funkciju īstenošanai nepieciešamus pienākumus. Valstij ir jānodrošina sabiedrības uzticēšanās valsts varai un attiecīgi arī to amatpersonu darbībai, kuras rīkojas valsts vārdā. Tādējādi valsts, lai nodrošinātu demokrātiskas tiesiskas valsts vērtību aizsardzību saskaņā ar vispārējiem tiesību principiem un citām Satversmes normām, var noteikt īpašas prasības personām, kuras vēlas pildīt vai pilda valsts dienestu. [13]

Satversmes tiesa norādīja, ka, ņemot vērā valsts dienesta īpašo lomu un statusu, kā arī likumdevēja plašo rīcības brīvību šajā jomā, izskatāmajā lietā uz pamattiesību ierobežojuma izvērtējumu nav attiecināma absolūtā aizlieguma satversmības izvērtēšanas metodoloģija. [13]

Par to, vai pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu

Satversmes tiesa, analizējot normatīvo aktu par nodarbinātību Valsts policijā, secināja, ka apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar pienācīgā kārtībā pieņemtu likumu. [14]

Par to, vai apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis

Satversmes tiesa norādīja, ka Valsts policijas pamatuzdevums ir kontrolēt likumu ievērošanu sabiedrībā, nodrošināt, lai sabiedrība ievēro normatīvajos aktos noteiktās prasības. Ja par Valsts policijas amatpersonu varētu kļūt persona, kura ir sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, tiktu mazināta sabiedrības uzticēšanās Valsts policijas amatpersonām kā valsts varas īstenošanai un līdz ar to arī demokrātiskai tiesiskai valsts iekārtai. Turklāt persona, kas pati izdarījusi tīšu noziedzīgu nodarījumu, pat ja tai sodāmība ir dzēsta vai noņemta, nesekmētu likumpaklausīgu attieksmi sabiedrībā. Tādējādi apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis – demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtas aizsardzība. [16.1.]

Papildus tam Satversmes tiesa norādīja, ka apstrīdētajā normā ietvertais aizliegums ir vērsts uz to, lai veicinātu sabiedrības drošības aizsardzību, garantējot to, ka par sabiedrības drošību valsts vārdā rūpējas personas, kuras pašas nav veikušas tādas darbības, kas demokrātiskā tiesiskā valstī nav akceptējamās. Valsts policija pilda tai deleģētās valsts funkcijas – aizsargā personu dzīvību, veselību, tiesības un brīvības, īpašumu, sabiedrības un valsts intereses no noziedzīgiem un citiem prettiesiskiem apdraudējumiem. Rīcība, kas mazina uzticēšanos Valsts policijas amatpersonām kā valsts varas pārstāvjiem, var kaitēt

sabiedrības drošībai. Līdz ar to apstrīdētajā normā ietvertajam pamattiesību ierobežojumam ir vēl viens leģitīms mērķis – sabiedrības drošības aizsardzība [16.2.]

Par to, vai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti leģitīmo mērķu sasniegšanai

Satversmes tiesa norādīja, ka tādas personas atrašanās Valsts policijas dienestā, kura pati ir izdarījusi tišu noziedzīgu nodarījumu, pat ja tai sodāmība ir dzēsta vai noņemta, var radīt priekšstatu, ka valsts varas pārstāvji var neievērot normatīvajos aktos noteikto un rīkoties pretēji tām vērtībām, kuras aizsargāt ir šo amatpersonu pienākums. Līdz ar to apstrīdētā norma veicina sabiedrības uzticēšanos demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtai un amatpersonām, kas to pārstāv. [18]

Tāpat Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētā norma veicina sabiedrības drošības aizsardzību, jo nepieļauj tādu personu atrašanos Valsts policijas dienestā, kuras pašas izdarījušas tišus noziedzīgus nodarījumus, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. [18]

Līdz ar to Satversmes tiesa secināja, ka likumdevēja izraudzītais līdzeklis ir piemērots apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķu sasniegšanai. [18]

Par Valsts policijas pienākumiem

Satversmes tiesa uzsvēra, ka Valsts policija īsteno vienu no būtiskākajām valsts funkcijām, aizsargājot konstitucionālos principus, uz kuriem balstīta demokrātiskā tiesiskā valsts iekārta. [19.2.]

Līdz ar to Valsts policijas amatpersonu pienākums ir nodrošināt tiesiskumu un kārtību sabiedrībā, ievērot un aizsargāt indivīda pamattiesības un brīvības, atklāt, novērst un apkarot noziedzību. [19.4.]

Par to, vai nepastāv personas pamattiesības mazāk ierobežojoši (saudzējošāki) līdzekļi

Satversmes tiesa secināja, ka valstij ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums noteikt pasākumus, kas veicina sabiedrības uzticēšanos valsts varas pārstāvjiem, un tādējādi nodrošināt demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtas aizsardzību. Likumdevējs, uzticot Valsts policijas amatpersonām valsts drošības un aizsardzības funkcijas, ir attiecīgajām personām izvirzījis Valsts policijas dienesta mērķim un uzdevumiem atbilstošu prasību – nebūt sodītām par tišu noziedzīgu nodarījumu – neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas. Šī prasība izvirzīta, ņemot vērā Valsts policijas īpašo lomu cilvēka tiesību un brīvību aizsardzībā, kā arī sabiedriskās kārtības nodrošināšanā. Līdz ar to secināms, ka personu individuāls izvērtējums konkrētajā situācijā nesasniegta pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi – demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtas aizsardzība – līdzvērtīgā kvalitātē, jo tā sasniegšanu raksturo citstarp arī vispārēja personu un

sabiedrības uzticēšanās Valsts policijas amatpersonām kā likumpaklausīgiem valsts varas pārstāvjiem. [19.4.]

Satversmes tiesa papildus norādīja, ka situācijā, kad dienestu Valsts policijā pildītu tāda persona, kas pati ir izdarījusi tīšu noziedzīgu nodarījumu, veidotos vērtību konflikts. Līdz ar to pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi – demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtas aizsardzība – nav arī iespējams līdzvērtīgā kvalitātē sasniegt, saistot aizliegumu dienēt tikai ar sodāmības esību vai konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem. [19.4]

Līdz ar to Satversmes tiesa atzina, ka nepastāv citi, saudzējošāki līdzekļi, ar kuriem pamattiesību ierobežojuma leģitīmo mērķi – demokrātiskas tiesiskas valsts iekārtas aizsardzība – būtu iespējams sasniegt vismaz tādā pašā kvalitātē. [19.4.]

Par to, vai labums, ko no apstrīdētajā normā noteiktā indivīda pamattiesību ierobežojuma iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu

Satversmes tiesa secināja, ka apstrīdētajā normā noteiktais pamattiesību ierobežojums skar tikai tādas personas, kuras ir izdarījušas tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, bet ar leģitīmo mērķi aizsargātās tiesības un sabiedrības intereses ir būtiskas valstij un līdz ar to arī visai sabiedrībai.

Līdz ar to sabiedrības ieguvums no aizlieguma dienēt Valsts policijā personai, kura sodīta par tīša noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, ir lielāks nekā indivīda tiesībām nodarītais kaitējums. Līdz ar to apstrīdētā norma atbilst Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam. [20]

- Satversmes tiesa nolēma:

atzīt lekšlietu ministrijas sistēmas iestāžu un ieslodzījuma vietu pārvaldes amatpersonu ar speciālajām dienesta pakāpēm dienesta gaitas likuma 4. panta 4. punktu, ciktāl tas liedz atrasties dienestā Valsts policijā personai, kura sodīta par tīšu noziedzīgu nodarījumu, neatkarīgi no sodāmības dzēšanas vai noņemšanas, par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 101. panta pirmajai daļai un 106. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas spriedums ir galīgs un nepārsūdzams, tas stāsies spēkā tā publicēšanas dienā.

Spriedums tiks publicēts oficiālajā izdevumā „Latvijas Vēstnesis” Satversmes tiesas likuma 33. panta pirmajā pantā noteiktajā termiņā.

Sprieduma teksts ir pieejams Satversmes tiesas mājaslapā:
https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/09/2020-50-01_spriedums.pdf

---

Relīze sagatavota, lai informētu sabiedrību par Satversmes tiesas darbu. Detalizētāka informācija par Satversmes tiesas aktualitātēm, ierosinātajām un izskatītajām lietām pieejama Satversmes tiesas [mājaslapā](#). Aicinām sekot līdzi informācijai arī tiesas *Twitter* kontā [@Satv_tiesa](#) un tiesas *Youtube* [kanālā](#).

Zanda Meinarte
Satversmes tiesas
Sabiedrisko attiecību speciāliste
Zanda.Meinarte@satv.tiesa.gov.lv
67830759, 26393803

